6. SINIF SOSYAL BİLGİLER
ÜLKEMİZİN TÜRK DÜNYASIYLA KÜLTÜREL İŞ BİRLİKLERİ
www.sosyalciniz.net

1. TEMEL KAVRAMLAR VE TANIMLAR

KAVRAM	TANIMI VE AÇIKLAMASI
Türk Dünyası	Orta Asya'dan (Türkistan) Balkanlar'a, Adriyatik Denizi'nden Büyük Çin Seddi'ne kadar uzanan geniş bir coğrafyada yaşayan; ortak dil, tarih, gelenek ve kültürel bağlarla birbirine bağlı olan Türk halklarının oluşturduğu bütündür.
Türk Kültürü	Farklı lehçe ve şiveleri olsa da ortak Türkçe etrafında birleşen; töre, gelenek-görenek, din ve ahlak anlayışı, sanat, edebiyat, tarih bilinci ve birlikte yaşama kültüründen oluşan ortak değerler birliğidir.
Soydaş / Akraba Topluluk	Aynı soydan gelen, ortak tarih ve kültür mirasını paylaştığımız, yurt dışında yaşayan kardeş Türk topluluklarıdır.
Özerk (Muhtar) Bölge	Bir devletin sınırları içinde yer alan ancak kendi iç işlerinde belirli ölçüde serbestlik ve kendi kendini yönetme hakkı bulunan yarı bağımsız yönetim bölgesidir.
Kültür Sömürgeciliği	Bir milletin kendi dilinden ve millî kültüründen uzaklaştırılarak başka kültürlerin etkisi altına alınmasıdır. (Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu bu tehlikeye karşı Türkçe eğitimin önemini vurgulamıştır.)
Kültür Elçisi	Sanatı, sporu, bilimi veya çalışmalarıyla kendi ülkesinin kültürünü ve değerlerini dünyaya tanıtan, ülkemizi yurt dışında başarıyla temsil eden kişidir.

2. TÜRK DÜNYASININ COĞRAFİ VE TARİHÎ ÖZELLİKLERİ

- **Genişliği ve Nüfusu:** Türk dünyası yaklaşık 11,2 milyon km²'lik dev bir coğrafyaya yayılmıştır ve yaklaşık 250 milyonluk bir nüfus potansiyeline sahiptir.
- **Sınırları:** Batıda Adriyatik Denizi'nden (Balkanlar) başlayıp doğuda Büyük Çin Seddi'ne kadar uzanır.
- **Tarihî Kökenleri:** Kökenleri Orta Asya'daki (Türkistan) Türk boylarına dayanır. Hunlar, Göktürkler, Uygurlar, Selçuklular ve Osmanlılar gibi büyük devletler ortak tarihî ve kültürel mirasımızı oluşturmuştur.
- **Zengin Yer Altı Kaynakları:** Türkistan coğrafyasındaki Türk cumhuriyetleri petrol, doğalgaz, taşkömürü ve uranyum gibi enerji kaynaklarının yanı sıra yeşim taşı ve zümrüt gibi değerli madenlere sahiptir. Bu durum Türk cumhuriyetlerine küresel enerji piyasasında stratejik güç kazandırır.

Türk Dünyasını Oluşturan 3 Ana Grup

Türk dünyasındaki toplulukların yaklaşık yarısı kendi bağımsız devletine sahipken, diğer yarısı özerk bölgelerde veya başka devletlerin yönetimi altında (özellikle Rusya ve Çin'de) yaşamaktadır:

- **1. Bağımsız Türk Devletleri (Örnekler):** Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC).

- **2. Özerk (Muhtar / Yarı Bağımsız) Türk Toplulukları (Örnekler):** Çin'e bağlı Sincan Uygur Özerk Bölgesi; Rusya Federasyonu içindeki Tataristan, Başkurdistan, Yakutistan (Saha), Tuva; Azerbaycan'a bağlı Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti; Moldova'ya bağlı Gagavuzya.
- **3. Başka Bir Devletin Yönetimi Altındaki Türk Nüfus Bölgeleri (Örnekler):** Bulgaristan, Yunanistan (Batı Trakya), İran (Güney Azerbaycan), Irak ve Suriye'de yaşayan Türkmen ve Türk toplulukları.

> **ÖNEMLİ TARİHÎ DÖNÜM NOKTASI (1991)**
>
> **Ne Oldu?** 1991 yılında Sovyetler Birliği (SSCB) dağıldı.
>
> **Sonucu:** Soy, dil ve kültür birliğimiz olan beş bağımsız Türk cumhuriyeti (Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan) kuruldu.
>
> **Türkiye'nin Tutumu:** Türkiye, bu genç Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlığını ilk tanıyan devletlerden biri olmuş; eğitim, sanat, spor, turizm ve ekonomi alanlarında onlara her zaman destek vermiştir.

3. STRATEJİK BİR PROJE: DEMİR İPEK YOLU

Türk dünyası ülkeleri arasındaki ekonomik ve kültürel bağları güçlendiren en önemli ulaşım projelerinden biri Demir İpek Yolu'dur.

- **Nedir?** Tarihî İpek Yolu'nu modern demir yolu ağlarıyla yeniden canlandırmayı hedefleyen, Çin'den (Pekin) başlayıp Orta Asya ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya (Londra ve Madrid'e) kadar uzanan kesintisiz demir yolu hattıdır.
- **Kilit Halka (Bakü - Tiflis - Kars Hattı):** 2017 yılında Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan iş birliğiyle hizmete açılmıştır.
- **Güzergâh Örneği:** Pekin → Almatı → Semerkand → Aşkabad → Bakü → Tiflis → Kars → Ankara → İstanbul → Venedik → Marsilya → Londra / Madrid.
- **Ülkemize ve Bölgeye Katkıları:** Türkiye'den Orta Asya'ya ve Çin'e hızlı yük taşımacılığı sağlar. Hazar Denizi üzerinden yeni enerji ve ulaşım projelerinin önünü açar, Türkiye'nin bölgedeki stratejik önemini artırır.

4. TÜRK DÜNYASIYLA İŞ BİRLİĞİ YAPAN KURUMLAR

Ülkemiz, Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklarla ilişkilerini geliştirmek için çeşitli uluslararası teşkilatlar ve kamu kurumları kurmuştur:

KURUM / TEŞKİLAT	KURULUŞU VE TEMEL AMACI	ÖRNEK ÇALIŞMALAR / ÜYELER
Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)	• 3 Ekim 2009'da 'Türk Dili Konuşan Ülkeler İş Birliği Konseyi' adıyla kurulmuş, 12 Kasım 2021'de bugünkü adını almıştır. • Amacı: Türk devletleri arasındaki iş birliği ve dayanışmayı ortak tarih, dil ve kültür mirası çerçevesinde geliştirmektir.	• Üye Ülkeler: Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan. • Gözlemci Ülkeler: Türkmenistan, KKTC, Macaristan.
TİKA (Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı)	• 1990'lı yıllarda bağımsızlığını yeni kazanan Türk cumhuriyetlerinin kalkınmasına destek olmak amacıyla kurulmuştur. • Günümüzde Balkanlar'dan Türkistan'a, Afrika'dan Latin Amerika'ya kadar okul, hastane, su kuyusu ve tarihî eser restorasyonu gibi kalıcı kalkınma projeleri yürütür.	Orta Asya'daki okulların yenilenmesi, Orhun Yazıtları'nın korunması ve müze yapımı, Balkanlar'daki Osmanlı eserlerinin onarılması.

Yunus Emre Enstitüsü	• Merkezi Ankara'da bulunan Yunus Emre Vakfı'na bağlı olarak yurt dışında kültür merkezleri açar. • Amacı: Yabancılara Türkçe öğretmek; Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını dünyaya tanıtmaktır.	Dünyanın pek çok ülkesinde açılan Türkçe kursları, Türk el sanatları sergileri ve bilimsel sempozyumlar.
YTB (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı)	• 2010 yılında kurulmuştur. • Amacı: Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın ekonomik, sosyal, kültürel ve hukuki haklarını korumak; soydaş ve akraba topluluklarla eğitim ve kültür bağlarını güçlendirmektir.	Türk dünyasından gençlerin Türkiye'de üniversite okumasını sağlayan 'Türkiye Bursları' programı ve yurt dışındaki vatandaşlara yönelik destek projeleri.

5. ÜLKEMİZİN TANITIMINA KATKI SAĞLAYAN DEĞERLİ İNSANLARIMIZ

Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu (Bilim ve Dil Savunucusu)

- **Ünvanı:** 26 yaşında 'Dünyanın en genç profesörü' ünvanını alan dünyaca ünlü Türk bilim insanıdır.
- **Katkıları:** Bilimsel çalışmalarının yanı sıra hayatını Türkçe ve millî kültürün korunmasına adamıştır. Türkçe eğitimin önemini savunmuş, 'kültür sömürgeciliği' tehlikesine karşı toplumu uyarmıştır.
- **Unutulmaz Sözü:** "Bir ülkenin dilini yok etmek, o ülkenin, o ulusun, o milletin adını tarihten silmek demektir."

Barış Manço (Sanatçı ve Modern Çağ Ozanı)

- **Ünvanı:** 1991 yılında 'Devlet Sanatçısı' ünvanına layık görülen, 7'den 77'ye herkesin sevdiği müzik sanatçısıdır.
- **Katkıları:** Besteleri birçok dile çevrilerek dünyanın dört bir yanında dinlenmiş, gönüllü kültür elçimiz olmuştur. Halk şiiri geleneğini sürdürerek şarkılarında atasözleri, deyimler ve aile değerlerine yer vermiş; unutulmaya yüz tutan değerlerimizi yaşatmıştır.

Naim Süleymanoğlu (Millî Sporcu – 'Cep Herkülü')

- **Ünvanı:** Kısa boyuna rağmen kendi ağırlığının üç katından fazlasını kaldırabildiği için 'Cep Herkülü' lakabıyla anılan, dünyanın gelmiş geçmiş en büyük haltercisidir.
- **Katkıları:** 3 Olimpiyat şampiyonluğu, 7 Dünya şampiyonluğu, 7 Avrupa şampiyonluğu ve 46 dünya rekoru ile Türk bayrağını zirveye taşımıştır. Ayrıca Bulgaristan'da baskı gören Türklerin dünyadaki sesi olmuş, soydaşlarımızın haklarını savunmuştur.

> **ALTIN BİLGİLER**
>
> **1. Ortak Paydamız:** Türk dünyasını bir arada tutan en güçlü bağlar ortak dil (Türkçe), ortak tarih, gelenek-görenekler ve kültürel değerlerdir.
>
> **2. İlk Tanıyan Ülke:** 1991'de SSCB dağılınca bağımsızlığını kazanan Türk cumhuriyetlerini ilk tanıyan devlet Türkiye'dir.
>
> **3. Kurumlar:** Dil ve kültür tanıtımı için Türkçe kursları → Yunus Emre Enstitüsü | Okul, hastane, restorasyon gibi kalkınma yardımları → TİKA | Yurt dışındaki vatandaşlar ve öğrencilere burs → YTB | Türk devletleri arası siyasi/ekonomik birlik → Türk Devletleri Teşkilatı.
>
> **4. Demir İpek Yolu:** Bakü-Tiflis-Kars demir yolu hattı ile Çin'den Avrupa'ya kesintisiz ulaşım sağlanır; bu proje Türkiye'nin stratejik önemini artırır.
>
> **5. Kültür Elçileri:** Oktay Sinanoğlu (Bilim/Türkçe), Barış Manço (Müzik/Kültür), Naim Süleymanoğlu (Spor/Soydaşların sesi).